

**Maanantai 25.11. klo 13.00- 15.00 ,
Paikka: Pikkuparlamentti, kansalaisinfo**

”Vanhuspalvelut pohjoismaissa”

- **Reijo Vuorento, kunnallisneuvos**
- **Pohjoismainen malli – mitä sisältää?**
- **Työnjako valtio/paikallishallinto**
- **Miksi vanhuspalvelut ovat muualla kuntien vastuulla?**
- **Mitä tarkoittaa hoiva ja hoito (vård- och omsorg?)**
- **Miten vanhuspalvelut rahoitetaan?**
- **Miten kansalaiset voivat vaikuttaa?**
- **Onko Suomen nykyinen Sote malli pohjoismainen?**

Pohjoismainen malli

Pohjoismaisen mallin perusteet:

- Riittävät palvelut ja tulonsiirrot kaikille tulotasoon ja taustaan katsomatta
- Rahoituksen yhteisvastuu, valtio verottaa kulutusta, paikallishallinnolla tuloverotus
- Julkisen järjestämisen ja tuottamisen ensisijaisuus – yksityinen ja kolmas sektori täydentää
- Kuntaperusteisuus (=paikallishallinto) lähipalveluissa.

Palvelutuotannon kehittäminen:

- Lähipalvelut lähellä kansalaista
- Erityispalvelujen keskittäminen – harvemmin tarvittavat erityispalvelut tehokkaasti yhteiskäytössä
- Valtion vastuulla turvallisuus, tulonsiirrot, korkein opetus
- Paikallishallinnon vastuulla ihmisten lähipalvelut=valtaosa julkisesta kulutuksesta

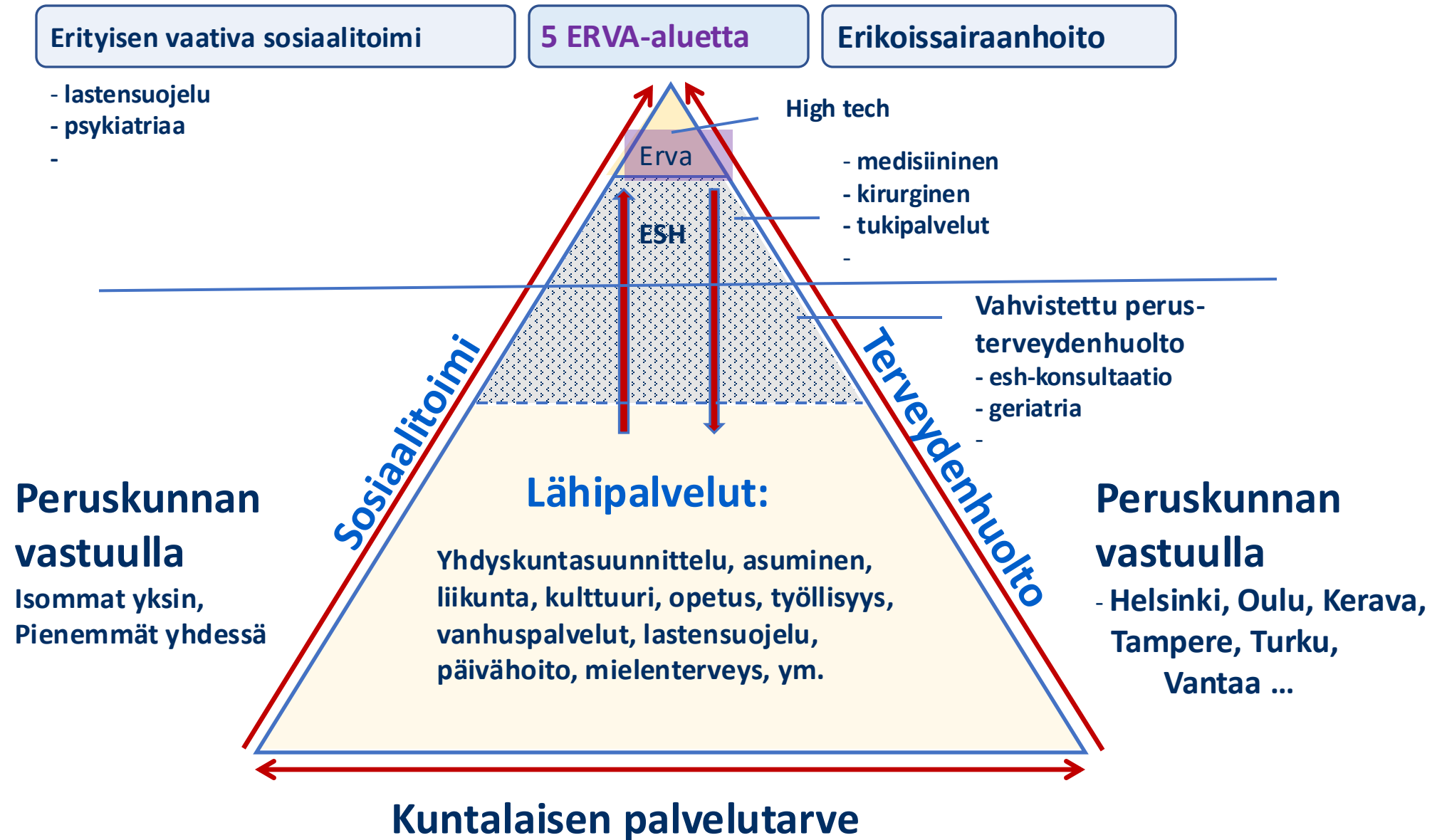
Kansalaisten osallisuus ja vaikuttaminen:

- Palvelut ja demokratia lähellä kuntalaista ja äänestäjää erityisesti lähipalveluissa
- Palvelujen käyttäjät vaikuttamisen keskiössä
- Valinnanmahdollisuuksien hallittu lisääminen

Rahoitus

- Valtio rahoittaa vastuunsa ensisijaisesti kulutusta verottomalla
- Ansiotulojen verot pääosin paikallishallinnolle, lähipalveluiden rahoittamiseksi

Sosiaali- terveys- ja työllisyyspalvelut osana pohjoismaista palveluketjua

Sosiaali- ja terveyspalvelujen organisoituvastuut

	Sosiaali- palvelut	Perusterveyden- huolto	Erikoissairaanhoito
Suomi	HV alueet (21)	HV alueet (21)	HV.alueet (21)
Ruotsi	Kunnat (290)	Alueet (Kouluterveydenhuolto ja kotisairaanhoito kuntien vastuulla)	Alueet, 21 aluetta
Norja	Kunnat (428)	Kunnat (lääkäripalvelut sopimuksin yksityisten ammattiharjoittajien kanssa)	Valtio (valtion neljä alueellista toimijaa, Regionale Helseforetak, sairaalat näiden 'tytäryhtiöitä')
Tanska	Kunnat (98)	Kunnat ja alueet (Kuntien vastuulla ehkäisevä hoito, terveyden edistäminen, kuntoutus, lasten hammashoito, kouluterveydenhuolto, kotisairaanhoito. Muutoin alueiden vastuulla. Lääkärit yksityisiä ammattiharjoittajia, sopimukset alueiden kanssa)	Alueet (5) (regioner)

POHJOISMAISSA KORKEA VEROASTE JA SUURET JULKISET MENOT/BKT + JA SAMALLA MENESTYKSEKÄS YHTEISKUNTAMALLI, KORKEA ELINTASO, VAKAA YHTEISKUNTA, ”ONNELLISET” IHMISET.

MIKÄ SITEN EROTTAA POHJOISMAAT ETELÄ- JA KESKIEUROOPASTA HALLINTOJÄRJESTELMÄN OSALTA?

V: VALTION JA PAIKALLISHALLINNON TYÖNJAKO, JOSSA VALTAA JA VASTUUTA IHMISTEN PÄIVITTÄISISTÄ PALVELUISTA ON SIIRRETTY KESKUSHALLINNOLTA PAIKALLISTASOLLE, LÄHELLE IHMISTÄ JA PÄÄTÖKSENTEKOA.

POHJOISMAISESSA MENESTYSMALLISSA LÄHIPALVELUT OVAT (OLLEET) KUNTIEN VASTUULLA SAMALLA KUN KAIKKIALLA SAIRAALATOINTA KESKITETÄÄN.

MISSÄÄN MUUALLA EIVÄT KAIKKI SOTE TOIMINNOT OLE SAMASSA ORGANISAATIOSSA - MIKSI?

- EU LÄHEISYYSperiaate, subsidiariteetti
- lähipalvelut lähellä ihmistä ja päätöksentekoa kuntatalouden piirissä
- kunnilla vastuu asumisesta, kulttuurista, liikunnasta ym.

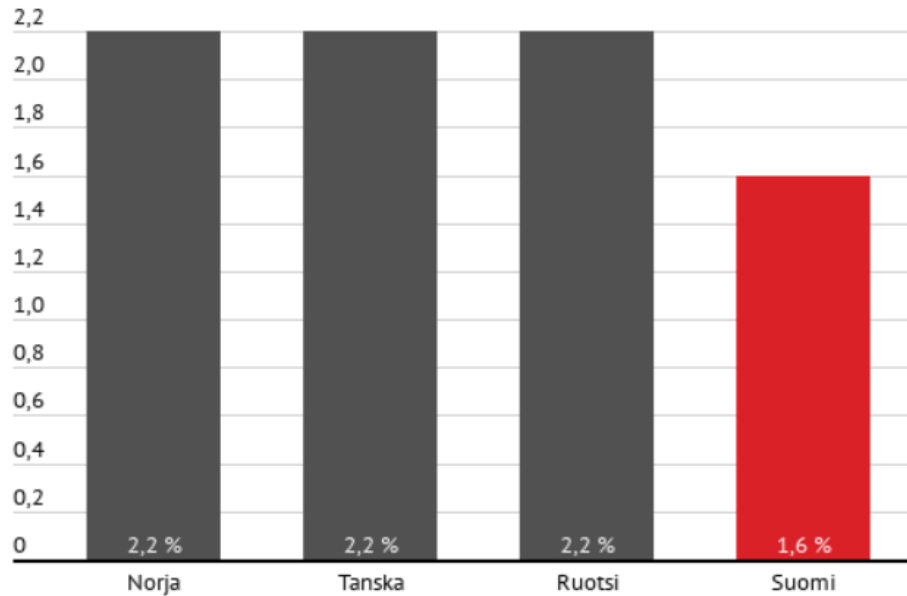
ERIKOISPALVELUISSA MAHDOLLISUUS SUURTUOTANNON ETUIHIN-EI LÄHIPALVELUISSA.

ENSIN PÄÄTETÄÄN MIKÄ TAHO ON PAAS TIETYN TEHTÄVÄN HOITAMAAN JA SITTE LUODaan kannusteita ja yhteistyötä niiden välille.

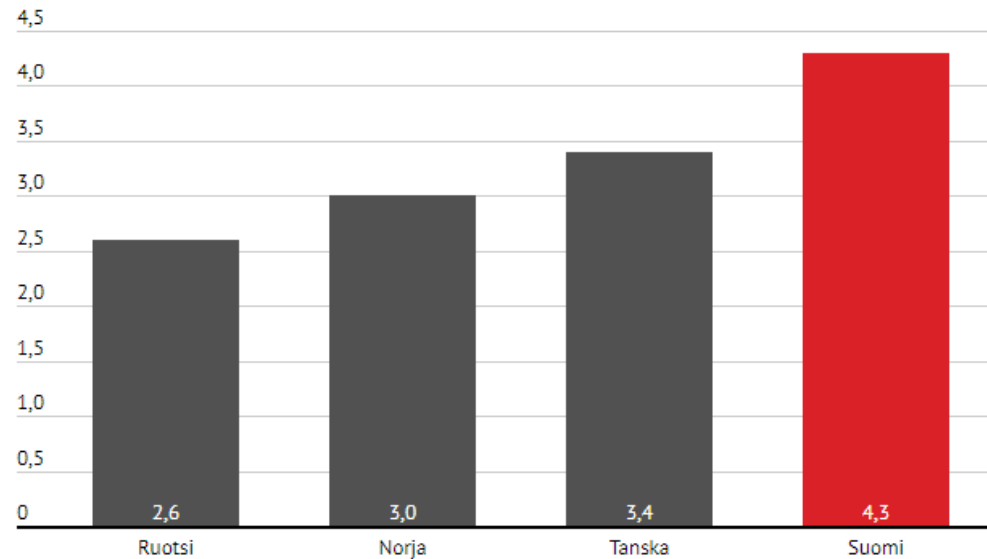
**ESIM. RUOTSISSA "VÅRD OCH OMSORG" = HOIVA JA HOITO +
"HÄLSO – OCH SJUKVÅRD" = TERVEYDEN-JA SAIRAAHOITO**

SUOMI POIKKEUS – ON AHDETTU SOTE TOIMINNOT SAMAAH HALLINTOON USKOEN, ETTÄ HALLINTO + VALTION RAHOITUS JA OHJAUS RATKAISEE!

Vanhuspalveluiden osuus bruttokansantuotteesta

Aamuvuorossa (hoitajia ja hoitoapulaisia yhteensä), asiakasta per työntekijä

Iltavuorossa (hoitajia ja hoitoapulaisia yhteensä), asiakasta per työntekijä

KOTIMAA

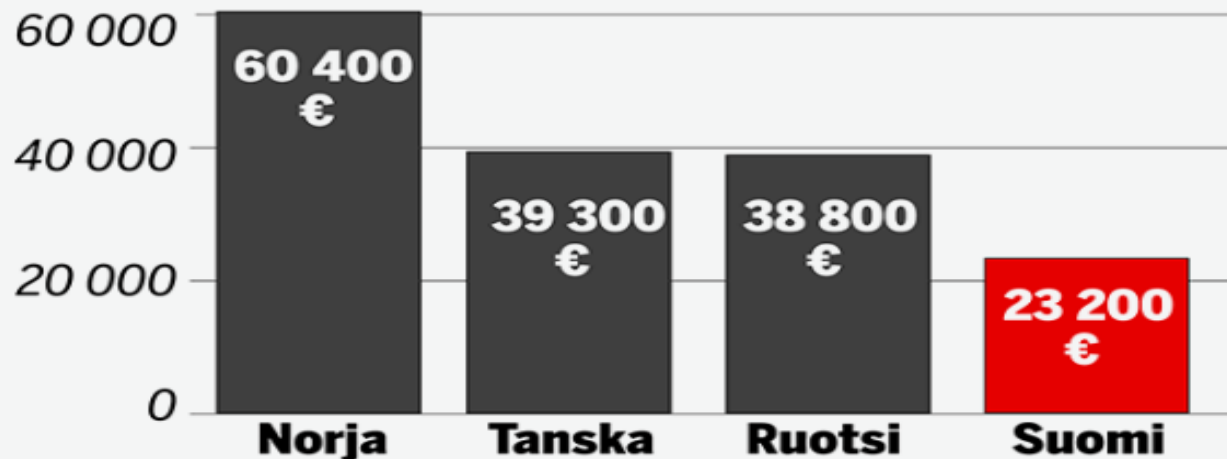
ILTA-SANOMAT

Suomi käyttää vähemmän rahaa vanhuspalveluihin kuin muut Pohjoismaat - katso tylyt tilastot

Norjalaisvanhusta hoidetaan lähes kolminkertaisella rahalla
suomalaiseen verrattuna.

Vanhuspalveluihin käytetty raha yli 65-vuotiasta kohden

euroa vuodessa

Luvut ostovoimakorjattu Suomea vastaaviksi.

Lähde: Nososco, Social Protection in the Nordic Countries (2017)

Siinä missä kaikki muut Pohjoismaat käyttävät bruttokansantuotteestaan vanhuspalveluihin noin 2,2 prosenttia, Suomessa luku on 1,6 prosenttia. Jotta Suomi nousisi muiden Pohjoismaiden tasolle, sen pitäisi lisätä vanhuspalveluihin käytettävää rahaa yli miljardi euroa vuodessa.

- ”Suomi on vanhusten hoivassa Itä-Euroopan tasolla ja kaukana muista Pohjoismaista”, sanoo tutkija Teppo Kröger

- Yli 30 vuotta tutkijana on osoittanut Teppo Krögerille, että keskeinen tavoite vanhuspalveluiden järjestämisessä on rahan säästäminen

-

- /YLE/HEIDI KONONEN

- 26.9. 2024 16:50

Suomalainen vanhushoiva on kaukana muista Pohjoismaista

Muiden Pohjoismaiden tasolla suomalainen vanhushoiva ei ole ollut koskaan. Suomi on samassa kelkassa Itä-Euroopan maiden kanssa. **Krögerin mukaan palveluihin pitäisi panostaa vuositasolla kaksi miljardia euroa, että saavuttaisimme edes pohjoismaisen keskitason.**

Kyse ei ole tämänhetkisen hallituksen, edellisten hallitusten tai hyvinvointialueiden toimista. Palveluihin ei yksinkertaisesti ole haluttu panostaa, vanhusten hoivaa ei nähdä tarpeeksi tärkeänä.

– Kaikki keskeiset toimenpiteet tähtäävät säästämiseen. Eivät palveluiden parantamiseen, saatavuuteen tai henkilökunnan työolojen parantamiseen, Kröger sanoo.

Ympäri vuorokautisen hoivan jatkuva vähentäminen on tehnyt kotihoidosta kotiin tuotavaa laitoshoidoa. Laitoshoidon pääsevät pahasti muistisairaajat ihmiset. **Pohjoismaihin liitetty palvelulupaus ”kaikki jotka tarvitsevat hoitoa, saavat sitä”, horjuu Krögerin mukaansa pahasti.**

Muut maat näyttävät valoa

Teppo Kröger 3/3

Kun tasa-arvo ja ihmisarvo eivät ohjaa vanhuspalveluita, jäljet näkyvät. Kröger kysyykin, kenelle vanhushoiva ei kuuluisi. Jokainen on vuorollaan hoivan tarpeessa, hän sanoo. **Virallisesti pohjoismaisesta palvelulupauksesta ei ole luovuttu, mutta kuilu puheiden ja tekojen välillä kasvaa.**

Esimerkiksi Tanskassa, Norjassa, Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa hoivaa ohjaa ajattelu **varhaiskuntoutuksesta**. Se tarkoittaa, että kotihoidossa tehdään kuntoutusta niin, ettei kotihoitoakaan välttämättä aina tarvita. **Taustalla on ajatus toimintakyvyn palauttamisesta, ei sen heikentämisestä, Kröger sanoo.**

Isosa-Britanniassa kehitetään käyttäjäystävällisyyttä, jonka on havaittu myös vähentävän kustannuksia. Se tarkoittaa esimerkiksi käyttäjäpaneelleita, erilaisia raateja ja mahdollisuuksia vaikuttaa palveluihin.

Seuraavalla vuosikymmenellä yli 85-vuotiaiden määrä kasvaa Suomessa erittäin voimakkaasti.

– Seuraava vuosikymmen tulee olemaan palveluiden todellinen testi. Nyt on viimeinen hetki edes yrittää varautua tulevaan.

Ruotsissa vanhainkodissa työskentelevä Hanna paljastaa palkkansa - ja selkeän syyn, miksi paluu Suomeen ei houkuta

Ruotsissa asuva sairaanhoitaja Hanna Sandström ei usko palaavansa Suomeen. Hän viihtyy hyvin työssään vanhainkodissa ja arvostaa sitä, että Ruotsissa palkkaan voi vaikuttaa myös itse.

– Vanhuspuolella on aika hyvä palkka varsinkin silloin, jos on ollut alalla kauan, on hyvä työssään ja erikoistunut johonkin. **Moni vanhempi kollegani saa bruttona noin 47 000–50 000 kruunua eli reilu 4 000 euroa.**

Suomessa hoitoalan palkat laahaavat huomattavasti muita Pohjoismaita jäljessä. [Tehyn mukaan](#) julkisella sektorilla työskentelevän sairaanhoitajan peruspalkan keskiarvo lokakuussa 2022 oli 2 716 euroa. Mahdolliset lisät ja joustamiskorvaukset mukaan laskettuna kokonaisansiot ovat keskiarvolta 3 552 euroa kuussa.

Suomessa SOTE-sopimuksen piirissä työskentelevien tehtäväkohtaisten palkkojen keskiarvot ovat nousussa.

Ruotsissa perustutkinnon suorittaneiden sairaanhoitajien keskimääräinen kuukausipalkka oli vuonna 2022 41 100 Ruotsin kruunua eli 3 532 euroa kuukaudessa. Tukholmassa sairaanhoitajien keskipalkka on maan suurin, noin 3 910 euroa kuussa.

Tanskassa sairaanhoitajan keskipalkka pyörii 4 300 euron tuntumassa, ja Islannissa tienata voi peräti 5 000 euroa kuussa, taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n palkkavertailu vuodelta 2017 osoittaa.

– Omalla aktiivisuudella on mahdollista vaikuttaa palkkaan. Työnantajan kanssa käydään vuosittain palkkakeskustelu, jossa neuvotellaan palkankorotuksesta. **Myös uudessa työpaikassa aloittaessa palkka neuvotellaan aina uudelleen.**

Työnantajan kanssa käydään vuosittain palkkakeskustelu, jossa neuvotellaan palkankorotuksesta

– Jokaisessa työpaikassani täällä on ollut vähintään joku suomalainen, moni jopa esihenkilötehtävissä. Suomalaista koulutusta ja hoitoalan opintoihin kuuluvaa työharjoittelukokemusta arvostetaan täällä kovasti. Suomalaisten sairaanhoitajien maastamuutto on ollut tasaisessa kasvussa. Tyypillisin ulkomaille muuton syy on taloudellisen tilanteen parantuminen sekä usein myös paremmat työolosuhteet tai urakehitysmahdollisuudet. Eniten sairaanhoitajia muuttaa Ruotsiin. Toiseksi suosituin kohdema on Norja. [Tilastokeskuksen tiedot](#) ovat ajalta ennen korona.

Tanska purkaa turhaa sote-sääntelyä – hoivan kokeilusta hyviä tuloksia - 19.12.2022 [Sote meillä ja muualla - juttusarja](#)

Suomessa vuosikautia valmisteltu sote-uudistus on hakenut mallia myös Tanskasta, jossa maan aluehallinto uudistettiin vuonna 2007. Kuusitoista vanhaa maakuntaa lakkautettiin ja niiden tilalle perustettiin viisi itsehallinnollista aluetta, regionia. Samalla muun muassa poliisipiirit, tuomioistuinpiirit, vaalipiirit ja terveydenhoitopiirit yhdistettiin uuden aluejaon mukaiseksi. Tanskan 271 kuntaa yhdisteltiin jo aikaisemmin niin, että niitä jäi jäljelle 98.

Tanskan julkinen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä [toimii](#) nykyään kolmella tasolla: valtio, alueet (region) ja kunnat. Julkinen terveydenhuolto kattaa kaiken perusterveydenhuollon, ennaltaehkäisevän terveydenhuollon, erikoissairaanhoidon, sairaalat, mielenterveyspalvelut, pitkäaikaissairauksien hoidon sekä hammashoitopalvelut alle 18-vuotiaille lapsille. Vuodesta 2022 alkaen myös 18-vuotiaat nuoret ovat oikeutettuja ilmaiseen hammashoittoon. Alueet vastaavat ensisijaisesti sairaaloista, yleislääkäreistä ja psykiatrisesta hoidosta. **Kuntien vastuulla on perusterveydenhuollon tehtäviä sekä mm. vanhustenhoito.**

Tanskassa saatiin tarpeeksi ”minuuttityranniasta”

Tanska on normittanut ja valvonut itsehallinnollisten alueiden ja kuntien vastuulla olevien sote-palvelujen tuottamista varsin tarkasti, ja tämä on osaltaan herättänyt kritiikkiä sitä kohtaan, että byrokratian pyörittäminen syö liian paljon aikaa varsinaiselta hoitotyöltä. Kritiikkiä ovat saaneet osakseen erityisesti laajat raportointivelvollisuudet ja yksityiskohtaiset määräykset siitä, kuinka muun muassa vanhusten hoivassa eri työvaiheisiin voidaan käyttää aikaa.

Erityistä kritiikkiä on saanut viiden alueen järjestelmä, jota pidetään turhana väliportaan byrokratiana pienessä maassa. Erityisen pulmallista on myös se, että itsehallinnollisten alueiden potilastietojärjestelmät eivät ole yhteensopivia.

Aluehallintoa on pidetty niin epäonnistuneena, että sen purkamisesta tuli yksi syksyn 2022 parlamenttivaalien teemoista. Kesken meneillään olevien hallitusneuvottelujen purkukäytännöistä on ainakin toistaiseksi luovuttu, mutta asian palaamista seuraavan hallituksen agendalle pidetään todennäköisenä. Aluehallinnon perustamista pitää nykyään virheenä jopa silloinen Venstre-puolueen pääministeri Lars Løkke Rasmussen, joka oli itse sitä perustamassa vuonna 2007.

Keskitetyn järjestelmän on arvioitu tuottavan vuodessa vähintään puoli miljoona turhaa sairaalakäyntiä ja 40 000 turhaa hoitopäivää, sillä potilaat menevät sairaalaan saamaan hoitoa vaivoihin, joiden vuoksi sairaalan taseisiin palveluja ei tarvittaisi.

Turhaksi koettua pikkutarkkaa byrokratiaa ollaan kuitenkin nyt askel askelelta purkamassa. Langelandin, Middelfartin ja Viborgin kunnat saivat kaksi vuotta sitten Tanskan parlamentin päätöksellä kolmen vuoden ajaksi oikeuden kokeiluluontoisesti itse päättää, kuinka ne järjestävät vanhusten hoidon kuntien alueella. Käytännössä ne vapautettiin suurimmasta osasta hoiva-alaa sääntelevistä normeista ja raportointivelvollisuuksista

”Olemme yksi maailman parhaiten koulutetuista kansoista. Meidän ei tarvitse säätää lakeja kaikesta maan ja taivaan väliltä”, pääministeri perusteli hallituksensa kokeilua.”

”Poistamme mahdollisimman paljon valtion velvoittavia säädöksiä ja lainsäädäntöä, ja sen sijaan annamme hoivatyötä tekevien ihmisten ottaa vastuun töistään itse”, sanoi pääministeri Mette Fredriksen (sd) tällöin tanskalaisen Kommunalsundhed-julkaisun mukaan.

- Vrt. SUOMI, jossa lainsäädännön ohjaus ja ministeriön normitukset ovat yhä yksityiskohtaisimpia!!!!

Minne katosi paikallinen päätäntävalta ja läheisyysperiaate?

ONKO YHDENVERTAISUUS SITÄ, ETTÄ SAAMME KAIKILLE TASAPUOLISESTI ENTISTÄ HUONOMMAT VANHUSPALVELUT?

– Se ei ollut hyvä kuolema, sanoo tytär **Johanna Helkimo**.

Äidin päivystysreissusta tulikin satojen kilometrien ambulanssiralli, joka päättyi kuolemaan toisella paikkakunnalla

Hyvinvointialueet voivat kuljettaa potilaita vuodeosastohoitoon kauas kotoa, jos tilaa ei löydy lähempää. Professori pelkää, että tämä yleistyy, kun vuodeosastoista säästetään.

Johanna Helkimo oli suostutellut äitinsä Ouluun asumaan vain vuotta ennen tämän kuolemaa. Äiti kuitenkin kuoli 90 kilometrin päässä Oulusta.

Markkula / Yle**ANNA POLO**
7.10. 5:40 • Päivitetty 7.10.
12:31

STT

12.11. 15:44

LÄNSI- JA SISÄ-SUOMEN aluehallintovirasto kehottaa Keski-Suomen hyvinvointialuetta lopettamaan käytännön, jossa asiakkaan on vaihdettava kotikunta saadakseen palveluita asumispalveluyksikössä.

Aluehallintovirasto määräsi tiistaina hyvinvointialueen huolehtimaan välittömästi siitä, että asiakkaiden palvelupäätöksiä noudatetaan ja että asiakkaalle myönnettyjä palveluja ei heikennetä ja muuteta viranhaltijan yksipuolisella ilmoituksella ilman sosiaalihuoltolain mukaista palvelutarpeen arviointia ja asiakkaan kuulemista.

Aluehallintoviraston mukaan asumispalvelut on myönnettävä toistaiseksi, ellei määräaikaiselle ratkaisulle ole erityisiä perusteita.

Hallinto-oikeus kumosi Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen päätökset, kuinka sosiaali- ja terveyspalvelut järjestetään

Hyvinvointialueen palvelustrategiasta ja palveluverkkouudistuksesta tehdyistä päätöksistä valittivat kaksi kuntaa ja yksityishenkilö.

MARIANNE MATTILA/YLE

4.5. 12:34 • Päivitetty 4.5. 13:28

Itä-Suomen hallinto-oikeus kumoaa Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kesäkuussa 2023 tekemät päätökset palvelustrategiasta ja palveluverkkouudistuksesta.

Niissä määritellään, miten ja missä sosiaali- ja terveys- sekä pelastuspalvelut Pohjois-Karjalassa järjestetään.

Tohmajärven ja Juuan kunnat sekä yksityishenkilö valittivat hyvinvointialueen päätöksistä hallinto-oikeuteen. Valittajat vaativat niiden kumoamista ja asian palauttamista uudelleen valmisteltavaksi.

Yle 22.11.2024

Hyvinvointialueet

Aluevaltuutettu voisi joutua vastuuseen, jos joku kuolee sotesäästöjen takia, arvioi rikosoikeuden professori

Professori arvioi, että on vakavampaa olla hoitamatta ihmisiä kuin jättää talous laittomalle tolalle. Hän pitää aluevaltuutetun rikosvastuuta mahdollisena mutta epätodennäköisenä.

Etelä-Karjalan hyvinvointialue eli Ekhva teetätti laillisuusarvion ja rikosvastuun kartoituksen päätöksentekijöidensä tueksi, kun lakisääteiset sote-palvelut ovat ajautuneet säästöjen vuoksi vaaraan.

Arvion teettämiseen ajoi paine siitä, että tekipä rahapulassa niin tai näin, tilanne panee rikkomaan lakia.

Hyvinvointialuejohtaja **Sally Leskinen** ymmärsi palvelujen puutteen olevan vakava rikos. Toisaalta taas niin sanottujen budjettialijäämien jättäminen kattamatta on myös vastoin lakia.

Talouden tasapainottaminen vaatisi Leskisen mukaan laajamittaista henkilöstön irtisanomista ja ostopalvelujen alasajoa. Tämä puolestaan vaarantaa hoidon ja hoivan sekä pelastustoimen laillisen tolan.

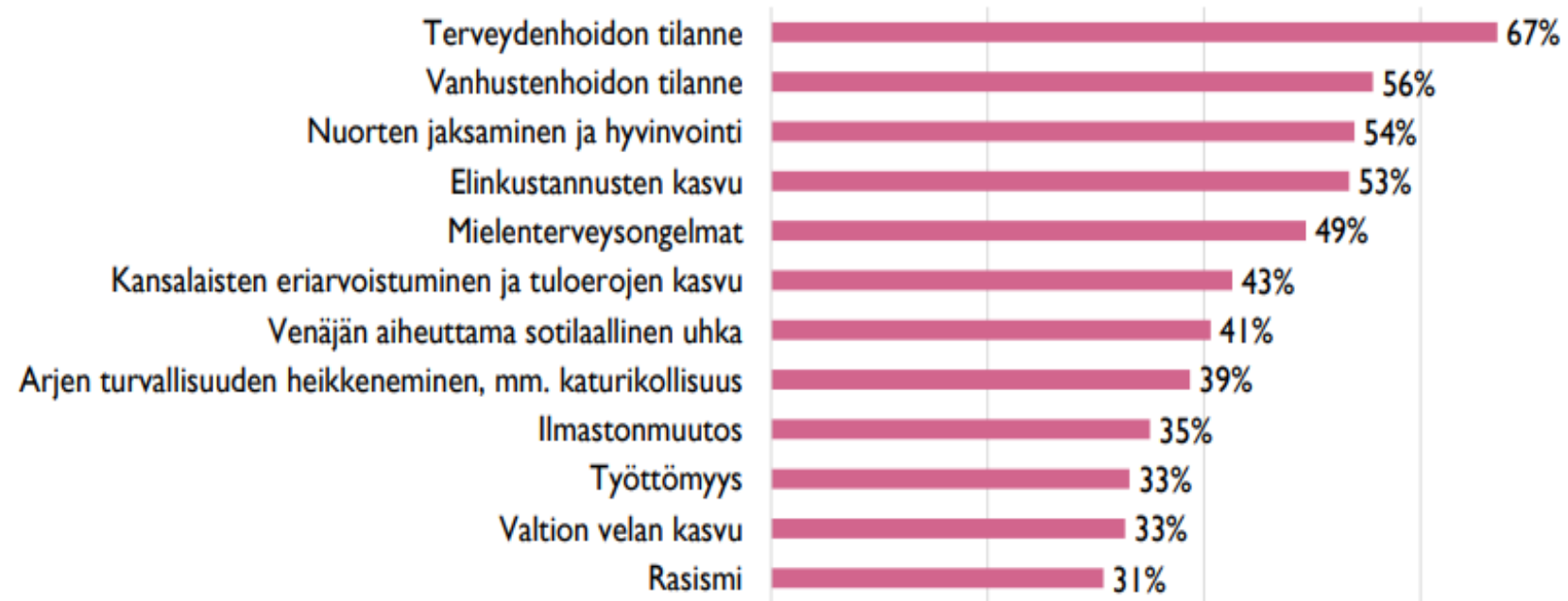

Hyvinvointialuejohtaja Sally Leskinen on menettänyt syksyllä jopa yönensa sote-ratkaisujen laillisuutta miettiessään. – Ei voi joutua pohtimaan sitä, että julkisena johtajana joutuisi valitsemaan valehtelun tai lain rikkomisen välillä. Kuva: Mikko Savolainen / Yle

Miten meillä menee?

Katsaus suomalaisten mielenmaisemaan 2024

Kuvio 6. Mitkä asiat huolestuttavat sinua suomalaisessa yhteiskunnassa? Valitse seuraavista ne asiat, joihin Suomen poliitikkojen ja muiden päättäjien pitäisi nyt aivan erityisesti vaikuttaa (%).

SENIORILIIKKEEN VASTAUKSIA VANHUSPALVELUKRIISIIN:

- Resurssit saatava pohjoismaiselle tasolle
- Sote alan palkkaus ja työolot vihdoin kuntoon – vaikuttaa työvoiman saatavuuteen.
- Hallinto virtaviivaistettava – palvelut läheltä, oma lääkäri, oma vanhuspalvelujen asiamies
- Seniorineuvolatoiminta käyntiin.
- Valvonta ja vastuut kuntoon – yksityisille toimijoille valvontamaksu.
- Järjestöjen toiminnan edistäminen / avustavat tehtävät mahdollistettava vastuullisesti.
- Omaishoidon tuki verovapaaksi 700 e/kk asti.
- Palveluasumisen maksut kohtuullistettava, säädettävä max. omavastuu tehostetussa palveluasumisessa – suojaosuus korotettava merkittävästi, esim. 500 euroon.
- Pohdittava mallia, jossa asiakas maksaa asumisen, siivouksen ja ruoan ja yhteiskunta itse palvelun. Maksutonta päivähoitoa tavoitellaan- entä ikäihmisten hoiva?

**HALLINTO JA RAHOITUS PALAUTETTAVA LÄHELLE IHMISTÄ- KUTEN MUISSAKIN
POHJOISMAISSA!**